

E: Analýza regionálních rozdílů

Analýza regionálních rozdílů se skládala ze dvou částí:

1. z analýzy shlukové
2. z analýzy korelační.

V obou analytických částech bylo potvrzeno zejména specifické postavení hlavního města Prahy mezi kraji České republiky.

V Praze (k 31. 12. 2005) cizinci představovali 7,6 % obyvatel v kraji usídlených, přičemž republikový průměr podílu cizinců v ostatních krajích bez Prahy činil pouhé 2,1 %. Již z údajů o podílu, resp. počtu cizinců (v Praze bylo ke stejnému datu evidováno téměř 90 tisíc cizinců) je zřejmé, že jsou zde vysokými poměry zastoupena nejčastější státní občanství cizinců, a to zejména občanství Ukrajiny, Slovenska a Ruska. Pro posledně jmenované, totiž občanství Ruska, byla Praha velmi významnou destinací - v Praze bylo evidováno více jak 50 % všech občanů Ruska v ČR bydlicích.

Právě extrémní hodnoty vybraných ukazatelů u Hlavního města Prahy měly za následek, že Praha v provedené shlukové analýze dosáhla nejvyššího součtového indexu vzdáleností od ostatních krajů. Ze stejného důvodu pak bylo nutno Prahu vyloučit z druhé části analýzy zjišťující statistickou závislost mezi podíly cizinců na obyvatelstvu v okresu a vybranými ukazateli v těchto okresech.

Obecně lze říci, že specifická charakteristika jednotlivých krajů s ohledem na cizince do značné míry odráží rozložení nejčastějších státních občanství na mapě ČR. Jako konkrétní příklad je možno uvést cizince se státním občanstvím Vietnamu. Pro kraje s vyšším podílem těchto osob bude typické vyšší zastoupení cizinců s trvalým pobytem, jakož i ekonomicky aktivních cizinců s živnostenským oprávněním. Podíl občanů Vietnamu ve struktuře státních občanství daného kraje bude dále ovlivňovat např. podíl cizinců ve věku 0-14 let, a to ve prospěch jeho zvýšení, neboť se často jedná o rodiny s dětmi.

1. Shluková analýza

V rámci zjišťování diferencí a podobností mezi jednotlivými kraji byla provedena shluková analýza, která měla za úkol odhalit blízkost, resp. podobnost jednotlivých krajů s ohledem na charakteristiky cizinců v kraji evidovaných. Analýza vycházela z následujících údajů: počet cizinců v kraji, podíl cizinců na obyvatelstvu kraje, podíl cizinců s trvalým pobytem, podíl žen, počet cizinců ze zemí EU a zemí mimo EU, počet přistěhovaných a vystěhovaných cizinců v kraji, saldo a objem migrace, počet ekonomicky aktivních cizinců, počet cizinců evidovaných úřady práce, počet cizinců - živnostníků, podíl cizinců evidovaných úřady práce na celkové zaměstnanosti v kraji, podíl žen mezi ekonomicky aktivními cizinci, počet ekonomicky aktivních cizinců ze zemí EU a zemí mimo EU (údaje k 31. 12. 2005). Analyzovány byly rovněž změnové údaje, tj. údaje zachycující rozdíly ve vybraných ukazatelích mezi rokem 2005 a 2001, resp. 2003.

Nejvyšší blízkost mezi kraji v rámci sledovaných ukazatelů byla nalezena mezi krajem Libereckým a Královéhradeckým. Pro tyto dva kraje byla typická širší paleta nejčastějších státních občanství, totiž občanství Ukrajiny, Slovenska, Polska a Vietnamu (v ostatních krajích dominovala zpravidla tři státní občanství). V obou krajích byly zaznamenány obdobné počty cizinců bydlicích či ekonomicky aktivních, mírně nadprůměrné (tj. nad průměrem ČR) podíly cizinců s trvalým pobytem, či např. obdobné rozložení věkové struktury cizinců. Oba kraje byly specifické relativně vysokým podílem cizinců se státním občanstvím Polska, v Královéhradeckém kraji byl zaznamenán druhý nejvyšší podíl cizinců tohoto státního občanství v rámci ČR, což je odrazem zejména blízkostí česko-polských hranic. Zastoupení občanů Polska (společně se zastoupením občanů Slovenska) se pak promítlo do vyššího podílu cizinců evidovaných úřady práce, tj. cizinců v postavení zaměstnanců.

Rozložení ukazatelů u těchto dvou krajů korespondovalo s jejich rozložením v dalších čtyřech krajích: v kraji Jihočeském, Pardubickém, Olomouckém a v kraji Vysočina. Pro všechny tyto kraje byl typický relativně nízký podíl cizinců nepřevyšující 2 % (s jedinou výjimkou kraje Libereckého, kde cizinci představovali 2,7 % obyvatelstva v kraji). Ve všech těchto šesti krajích bylo nejčastějším státním občanstvím Ukrajiny, za nímž následovalo státní občanství Slovenska, a to pouze s jedinou výjimkou Královéhradeckého kraje, v němž byli vyšší měrou zastoupeni občané Polska. Na třetí pozici v pořadí nejčastějších státních občanství následovalo u krajů sousedících s Polskem polské státní občanství, v ostatních krajích občanství Vietnamu. Rovněž ostatní sledované údaje (viz. výčet v první polovině

stránky) byly v sumárním hodnocení těchto krajů srovnatelné. Podíl žen v těchto krajích se pohyboval nad republikovým průměrem (tj. ženy představovaly 42-47 % všech bydlících cizinců v příslušném kraji), stejně tak nad republikovým průměrem se umístily podíly cizinců s trvalým pobytem v těchto krajích (trvalý pobyt mělo 42-46 % bydlících cizinců v daném kraji; ovšem s výjimkou kraje Vysočina, kde byl zjištěn nejnižší podíl cizinců s trvalým pobytem v porovnání s ostatními kraji, tj. 33,2 % a kromě kraje Olomouckého, v němž cizinci s trvalým pobytem tvořili 52,8 % všech zde usídlených cizinců). Počty ekonomicky aktivních cizinců v těchto krajích značně variovaly, a to v rozmezí 4 650 pracujících cizinců (Olomoucký kraj) až téměř 8 950 pracujících cizinců (kraj Liberecký). Podíly cizinců evidovaných úřady práce rozdělily těchto šest krajů do dvou podskupin. První podskupinu tvořil kraj Jihočeský a Olomoucký - cizinci evidovaní úřady práce představovali 63-4 % všech pracujících cizinců v příslušném kraji. Druhá skupina (kraj Pardubický, Vysočina, Liberecký a Královéhradecký) se vyznačovala výrazně vyšším podílem těchto osob - cizinci evidovaní úřady práce tvořili 74-5 %, v případě Pardubického kraje již téměř 80 % všech pracujících cizinců v příslušném kraji.

Do další skupiny krajů, které v provedené shlukové analýze vykázaly blízkost v rámci výše uvedených ukazatelů, patřily dva kraje umístěné na jihu republiky, totiž kraj Jihočeský a kraj Jihomoravský a dále dva kraje nacházející se v blízkosti česko-německých hranic - kraj Plzeňský a Ústecký. Podíl cizinců na obyvatelstvu v těchto krajích se pohyboval v mírném rozmezí 1,7 - 2,7 %. Obdobně jako ve skupinách předchozích se kraje vyznačovaly obdobnou skladbou nejčetnějších státních občanství. Nejvyšší počty cizinců v těchto krajích byly zaznamenány u občanů Ukrajiny, dále v případě dvou "jižních" krajů následovalo státní občanství Slovenska, u zbývajících dvou krajů pak občanství Vietnamu. Třetí pozici zastoupilo občanství Vietnamu, resp. občanství Slovenska. Nejvyšší blízkost hodnot sledovaných ukazatelů byla zaznamenána mezi krajem Jihočeským a ostatními třemi kraji, a to zejména vzhledem k faktu, že Jihočeský kraj v těchto ukazatelích nedosahoval žádných extrémních, tj. minimálních či maximálních hodnot. Dokladem je nejnižší součtový index vzdáleností vůči ostatním krajům, což jinými slovy znamená, že hodnoty vybraných ukazatelů v Jihočeském kraji byly hodnotám týchž ukazatelů v ostatních krajích velmi blízké.

Nejvýraznějšího postavení mezi kraji této skupiny dosáhl kraj Plzeňský, v němž byl zaznamenán relativně vysoký podíl cizinců s pobytem za účelem podnikání na živnostenské oprávnění (tito cizinci představovali 36 % všech bydlících cizinců v kraji), či např. nejvyšší podíl žen mezi ekonomicky aktivními cizinci v kraji (39 %) ze všech krajů ČR. Stejně jako v kraji Ústeckém byl zde oproti ostatním krajům zaznamenán vyšší podíl tzv. dětské složky, tj. dětí ve věku 0-14 let (v obou krajích cizinci ve věku 0-14 let tvořili 11 % všech cizinců v kraji usídlených). Jihomoravský kraj se vyznačoval relativně vysokým podílem cizinců s pobytem za účelem zaměstnání (více než 70 % cizinců v kraji), jakož i relativně nízkým podílem žen mezi bydlícími cizinci (ženy tvořily 36,6 % cizinců v kraji). Ústecký kraj byl specifický relativně nízkým podílem cizinců ze zemí EU ze všech bydlících cizinců kraji (cizinci ze zemí EU představovali 22,8 % cizinců v kraji).

Poslední skupinu, která vznikla jako výsledek provedené shlukové analýzy na základě vybraných ukazatelů, tvořily kraje, u nichž hodnoty ukazatelů byly značně odlišné. Do skupiny byly zařazeny následující kraje: kraj Středočeský, Karlovarský a tři kraje nacházející se na území Moravy a Slezska, totiž kraj Jihomoravský, Zlínský a kraj Moravskoslezský. Specifičnost těchto krajů se prokázala již při srovnávání podílu cizinců na obyvatelstvu těchto krajů. Například v kraji Karlovarském a Středočeském byl zaznamenán relativně vysoký podíl cizinců na obyvatelstvu, a to 4,7 % a 3,1 %. Oproti tomu v kraji Zlínském byl zjištěn vůbec nejnižší podíl cizinců na obyvatelstvu ze všech krajů ČR, cizinci v něm představovali 1 % obyvatel kraje. Rovněž kraj Moravskoslezský zaznamenal nízký podíl, 1,6 % cizinců v rámci obyvatelstva kraje.

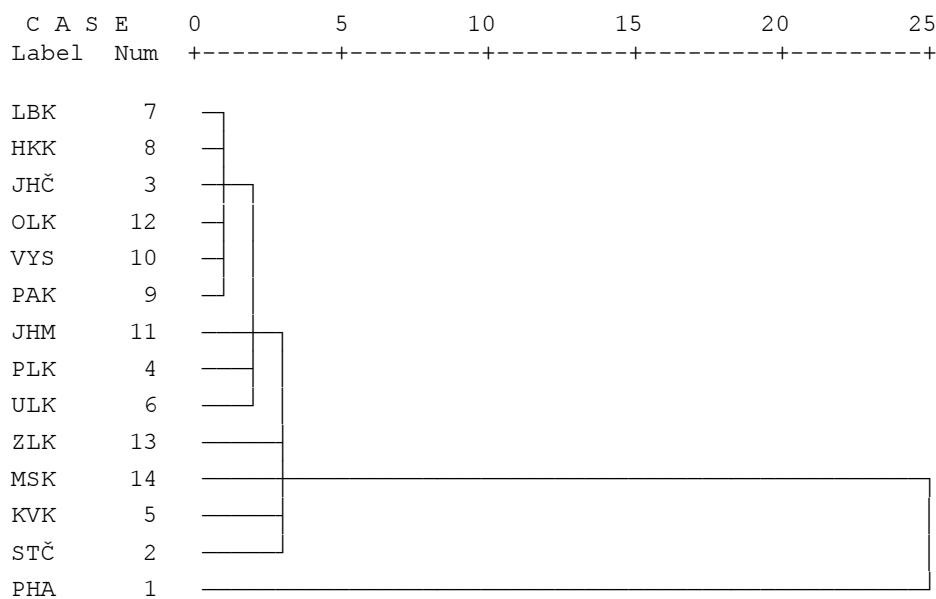
Specifičnost krajů opět souvisí se skladbou nejčetnějších státních občanství v kraji. Kraj Karlovarský se vyznačoval vysokým zastoupením občanů Vietnamu (cizinci s vietnamským občanstvím tvořili 54 % všech cizinců v kraji). Ráz Karlovarského kraje dále určovaly relativně vysoké počty cizinců se státním občanstvím Ruska. Kraj Zlínský zaznamenal četné zastoupení občanů Slovenska (tito představovali 41 % všech cizinců v kraji), kraj Moravskoslezský výrazné zastoupení cizinců s polským státním občanstvím (občané Polska představovali 31 % všech cizinců v kraji). Ve zbývajících dvou krajích dominovaly osoby se státním občanstvím Ukrajiny. Právě odlišnosti ve skladbě státních občanství měly za následek, že skupina sdružuje kraje, které ve sledovaných ukazatelích dosahovaly jak maximálních, tak minimálních hodnot. Např. podíl žen mezi bydlícími cizinci v Moravskoslezském kraji byl 34,3 %, v kraji Karlovarském stejný podíl činil o téměř 13 procentních bodů více, tj. 46,8 %. Rovněž podíl cizinců s trvalým pobytem ze všech cizinců v kraji, který ve Středočeském kraji dosáhl 33,5 %, činil v kraji Karlovarském téměř 65 %. Značné rozpětí hodnot lze zaznamenat rovněž v počtech ekonomicky aktivních cizinců, v podílu žen mezi ekonomicky

aktivními cizinci, podílu cizinců evidovaných úřady práce (tj. cizinci v postavení zaměstnanců), či podílu bydlících cizinců s pobytem za účelem podnikání na živnostenské oprávnění.

Kraj Karlovarský se oproti ostatním krajům ve skupině vyznačoval odlišností věkové struktury, a to konkrétně zvýšeným podílem dětské složky, tj. cizinců ve věku 0-14, který představoval 17 % všech bydlících cizinců v kraji, tj. přibližně o 10 procentních bodů více než tomu bylo u krajů ostatních. V kraji Moravskoslezském byl pak zaznamenán nejvyšší podíl postproduktivní složky, tj. cizinců starších 65 let (včetně), kteří zde tvořili 7 % všech cizinců v kraji.

Shluková analýza dále zaznamenala značnou odlišnost kraje Hlavní město Praha od všech ostatních krajů. Největší diference byla zjištěna mezi Prahou a krajem Zlínským, Olomouckým, Moravskoslezským a krajem Vysočina. Tyto kraje kromě vysoké odlišnosti hodnot sledovaných ukazatelů (od hodnot těchto ukazatelů zaznamenaných u Hlavního města Prahy) kupříkladu pojiil velmi nízký podíl cizinců na obyvatelstvu příslušného kraje, který nepřekračoval 2 %. Naopak nejvyšší podobností s Prahou se vyznačoval kraj Středočeský, který byl charakteristický relativně vysokým podílem cizinců (cizinci představovali 3,1 % obyvatel kraje), relativně nízkým podílem cizinců s trvalým pobytem (cizinci s trvalým pobytem tvořili ve Středočeském kraji 33,5 %, v Praze 28,2 %) a s tím souvisejícím relativně vysokým podílem cizinců s pobytem za účelem zaměstnání, který se pohyboval okolo 70 % (ze všech bydlících cizinců v kraji).

*Hierarchická shluková analýza - metoda Nearest neighbour
- dendrogram:*

Pozn.: kraje propojené svislou čarou vykazaly blízkost v rámci provedené shlukové analýzy na základě vybraných ukazatelů. Čím vyšší je číselná hodnota na škále v horní části dendrogramu, tím vzdálenější si byly tyto kraje, resp. tím vyšší odlišnost mezi hodnotami ukazatelů těchto krajů byla zjištěna.

Shluková analýza: matice vzdáleností mezi kraji ČR

	1:PHA	2:STČ	3:JHČ	4:PLK	5:KVK	6:ULK	7:LBK	8:HKK	9:PAK	10:VYS	11:JHM	12:OLK	13:ZLK	14:MSK
1:PHA	0,0	163,8	232,8	213,0	246,5	203,5	230,1	231,7	250,6	256,2	201,0	259,4	299,0	257,6
2:STČ	163,8	0,0	36,3	31,3	65,3	52,1	44,1	42,3	33,6	42,2	20,8	47,7	59,9	40,0
3:JHČ	232,8	36,3	0,0	10,7	17,6	12,9	7,1	8,9	6,0	4,7	10,5	3,7	17,8	25,5
4:PLK	213,0	31,3	10,7	0,0	21,7	23,3	14,1	17,0	11,6	21,8	17,8	19,4	45,8	48,3
5:KVK	246,5	65,3	17,6	21,7	0,0	20,9	24,0	33,4	30,4	35,9	37,3	20,9	36,9	57,1
6:ULK	203,5	52,1	12,9	23,3	20,9	0,0	16,0	15,5	25,4	24,2	17,5	13,8	41,5	29,9
7:LBK	230,1	44,1	7,1	14,1	24,0	16,0	0,0	2,0	9,6	14,2	17,6	7,2	35,6	33,6
8:HKK	231,7	42,3	8,9	17,0	33,4	15,5	2,0	0,0	8,3	14,5	15,7	8,6	38,0	27,6
9:PAK	250,6	33,6	6,0	11,6	30,4	25,4	9,6	8,3	0,0	11,1	16,7	8,5	23,2	26,3
10:VYS	256,2	42,2	4,7	21,8	35,9	24,2	14,2	14,5	11,1	0,0	12,1	7,9	16,4	25,7
11:JHM	201,0	20,8	10,5	17,8	37,3	17,5	17,6	15,7	16,7	12,1	0,0	17,7	29,4	17,2
12:OLK	259,4	47,7	3,7	19,4	20,9	13,8	7,2	8,6	8,5	7,9	17,7	0,0	16,7	22,1
13:ZLK	299,0	59,9	17,8	45,8	36,9	41,5	35,6	38,0	23,2	16,4	29,4	16,7	0,0	23,1
14:MSK	257,6	40,0	25,5	48,3	57,1	29,9	33,6	27,6	26,3	25,7	17,2	22,1	23,1	0,0
součtový index*	234,2	52,3	30,3	38,1	49,8	38,2	35,0	35,7	35,5	37,4	33,2	34,9	52,6	48,8

Pozn.: čím vyšší hodnota, tím větší vzdálenost mezi kraji, resp. tím vyšší rozdílnost hodnot sledovaných ukazatelů

* součtový index byl počítán jako součet vzdáleností od jednotlivých krajů děleno 13 (13 zbývajících krajů)

2. Analýza korelační

Druhá část analýzy se pokoušela odhalit, zda existuje statisticky významná souvislost mezi rozložením cizinců v okresech ČR a: průměrnou mzdou v těchto okresech, mírou nezaměstnanosti v okresech, počtem obyvatel s určitým stupněm dosaženého vzdělání v daném okrese, jakož i rozložením tříd tzv. klasifikace zaměstnání, podílem osob starších 60 let v daném okrese, či podílem obyvatel žijících v obcích určité velikosti v daném okrese (údaje k 31. 12. 2005, v případě údajů za průměrnou mzdu poslední dostupné údaje z roku 2001).

Pozn.: s ohledem na extrémní hodnoty ukazatelů u kraje Hlavní město Praha bylo nutno tento kraj z druhé části analýzy vyloučit.

V prvním kroku byla provedena jednoduchá bivariální analýza, která za pomoci Pearsonova korelačního koeficientu odhalila na 99% hladině spolehlivosti statisticky významnou souvislost mezi podílem cizinců na obyvatelstvu v okrese a šestou třídou klasifikace zaměstnání, kdy se vzrůstajícím podílem cizinců na obyvatelstvu v daném okrese klesal podíl obyvatel pracujících jako kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a přidružených oblastech.

Na 99% hladině spolehlivosti se jako statisticky významná rovněž ukázala souvislost mezi podílem cizinců na obyvatelstvu v okrese a průměrnou mzdou v daném okrese, kdy čím vyšší zaujímali cizinci podíl na obyvatelstvu v okrese, tím vyšší byla průměrná mzda v tomto okrese.

Jako poslední z vybraných ukazatelů se na 95% hladině spolehlivosti prokázala statistická závislost mezi podílem cizinců na obyvatelstvu v daném okrese a podílem obyvatel žijících v obcích nad 10 tisíc osob - a to v tom smyslu, že čím vyšší byl podíl cizinců na obyvatelstvu daného okresu, tím vyšší byl podíl osob v daném okrese žijících v obcích s více jak 10 tisíci obyvateli.

V dalším kroku byla provedena parciální korelační analýza, která na 95% hladině spolehlivosti prokázala statisticky významnou pozitivní závislost mezi podílem cizinců v okrese a průměrnou mzdou v okrese - jinými slovy, čím vyšší byl podíl cizinců na obyvatelstvu v okrese, tím vyšší byla průměrná mzda v tomto regionu.

Shrnutí: čím vyšší byl podíl cizinců na obyvatelstvu v okrese, tím vyšší byl podíl obyvatel žijících v obcích nad 10 tisíc osob v daném okrese, tím vyšší byla průměrná mzda v daném okrese, zároveň tím nižší byl podíl osob pracujících jako kvalifikovaní dělníci v zemědělství, lesnictví a přidružených oblastech. Cizinci se tedy převážně usidlují ve větších městech, v nichž je rovněž vyšší průměrná mzda - s tím souvisí i nižší podíl dělníků v zemědělství a lesnictví. Vyšší koncentrovanost cizinců do větších měst byla potvrzena i skutečností, že podíly cizinců v obcích nad 10 tisíc obyvatel (ze všech cizinců usídlených v krajích) byly vyšší než stejné podíly obyvatel ČR (ze všech obyvatel v kraji) - viz. kapitoly jednotlivých krajů, grafy 1 a 2.